

„Őrizzük, tartsuk fenn emlékeinket,
gyűjtsük össze töredékeinket,
nehogy elveszenek végleg,
s ezáltal is üresebb legyen a múlt,
szegényebb a jelen és kétesebb a jövő.”

Cato

Válogatás a „**Fehérpartok**” alján címmel készülő
helytörténeti kiadványból.

(szerkeszti: Heinrich Pál)

Budapest természetes strandja Aliga!

Ertl János egyetemi tanár nyilatkozata.

Megírtuk, hogy egy budapesti csoport megvásárolta a balatoni Aliga fürdőtelepet s egyenlőre harminc millió pengő befektetéssel világfürdővé akarja fejleszteni. Miért éppen Aligára esett a választás? A válaszra a orvosszakértő a leghivatottabb személy, dr Ertl János egyetemi tanár, orvostábornok, a felsőház örökös tagja és a Hadirokkantak Országos Nemzeti Szövetségének elnöke a következő megállapításokat tette.

Miért éppen Aliga?

– Aliga a belépő állomás, a Balaton különös szépségű entrée-ja. Minden oldalról impozáns Aliga távlata: itt a legszélesebb a Balaton. Jobbról Kenese, épp szemben Almádi, a szemhatárt erre gyönyörű hegykoszorú szegélyezi, lent kissé balra Tihany, amerre a végtelen tenger benyomását kelti, egészen balra pedig Siófok.

– Mint orvos mondhatom, hogy valamennyi fürdők közül Aliga fekvése a legkiesebb. Gyönyörű part, ideális strand, bársonyos főveny – hínárnak, iszapnak se híre, se hamva – ősfás ligetek s köztük kedves családi villák. A hegyoldalon üde, kitűnő forrásvizek akkora számban, hogy fölösen ellátják a szükségletet. Ez adja meg a valódi klimatikus gyógyhely jellegét. A fák közt teljesen szélmentes területek. A parton kitűnő inszoláció (napfürdő) s ami a fő, napozáskor enyhe szellő masszírozza könnyedén végig a testet. Ez a balatoni fürdővel és a többi klimatikus tényezővel együtt, már rövid idő alatt ér el gyógyeredményt, míg egyéb kietlen balatonparti fürdő csak hosszabb idő alatt. A csöndes üde szél s a Balatonnak itt különösen bársonyos

vize jótékonyan elősegítik a szervezet regenerációját. Aki munkájában kimerült és minél előbb akar megedződni a télre, hogy kikerülje a meghűlést, itt Aligán az összetényezők rendszeres és okszerű igénybevételével elérheti a célját, teljesen felfrissülve, megerősödve mehet neki az ősznek-télnek, új munkájának s jól ellenáll a különféle meghűléses betegségeknek. A legnagyobb kánikulában feküdve a parti napozón, nem érzi a nap túrhetetlen hősugárzását, mivel az enyhe kis szellő mindig friss léghullámokkal frissíti a szervezetet.

– Aligát tehát ezekből a nézőpontokból gyógyhelynek kell tekinteni, mely a gyermekkortól a késő öregségig áldásosan védi, erősíti és konzerválja az emberi szervezetet. Különösen orvosok vették észre Aligának ezt a sajátságát, mert előszeretettel keresték föl üdülés végett és csöndes nyugalomát is érthetően megbecsülik.

Száz kilométer Pesttől

– A különleges gyógytényezők, a remek természeti fekvés, főképp pedig az, hogy Aliga úgy a balatoni műúton mint vasúton a Budapesthez legközelebb – kereken 100 kilométer – eső legelső balatoni fürdő – mely jó másfél óra alatt autón, vasúton 2 óra alatt kényelmesen elérhető a fővárosból – kétségtelenül hivatottá teszi Aligát arra, hogy a jövőben Budapest jól berendezett kedvenc üdülő- és gyógyhelye és a sok mester-séges „strand” helyett Budapest párját ritkító természetes strandja legyen. Szerintem valójában még mindig nem ébredtek rá annak tudatára, hogy Budapest szomszédságában párját ritkító édesvízi beltengeri, valóságos természetes és ritka bársonyos fővenyű valóban tengeri strand van. Ilyenért más országokban sok száz kilométert utaznak, egy napot is eltöltenek a vasúton átszállnak stb s nekünk a Teremtő olyannyira a közelünkbe tette, hogy joggal mondhatom: Budapest természetes strandja a Balaton – első sorban Aliga. Az a körülmény, hogy Aliga a Balaton Budapest felé eső csúcsát foglalja el, szinte magától kínálkozik a nagyjövőjű kialakulásra és arra, hogy a Balatonnak gyakorlatilag is megszervezett reprezentábilis méltó belépő állomása legyen. A Balaton-kultúra fejlesztése, a magyar tenger hozzáférhetősége okvetlenül megköveteli a balatoni körhajózás megteremtését, az aligai kikötő megépítését, a folyamatban lévő aligai kikötőlétesítés gyors megvalósítását, ahonnan sugárirányban minden helyre indulhasson hajó, s ahol a vízisport, vitorlázás, stb. ideális otthont találhasson.

Sportkikötő épül.

Aligának szinte Balaton-oázisszerű partja arra hivatott, hogy az adriai Longe Marre-nak feleljen meg s az Aliga ligetén Kenese felé átmenő útnak autóközlekedésre való alkalmassá tétele folytán már meg is oldható a balatonparti körautózás.

– A sportolóknak, vitorlázóknak Aliga a legszebb terepet nyújtja s ideális sportkikötővel fog szolgálni. Ha az ember egy-egy magasabb helyről az aligai magas partról a tóra letekint, olyan elbűvölő panoráma tárul eléje a fürdőzők, yachtok, vitorlások kedves tarkaságában, amely egy munkában kifáradt emberre a millió változása legkedvezőbb behatását kelti s a természetnek ez a kellemes kerete a dolgozók fáradt idegrendszerét menten a pihenés fázisába hangolja át.

–Légjárás többnyire nyugatról, délnyugatról jön könnyed szellő formájában s hozza magával az Alpok, a Bakony ózondús levegőjét, mely a Balaton páragazdag levegőjével összevegyülve annyira kellemes páratartalmúvá teszi a levegőt, mire ezt a partot eléri –de leginkább Aligánál, mert itt a legszelesebb a Balaton, – hogy a főváros porától, kormától katarrusos légzőszervek állapotát már rövid idő alatt megjavítja.

Forrás:

*A mai nap, 1943.
szeptember 23.*

A Balaton első nagy művésze

Balatonaliga neve csaknem az egész világsajtót bejárta egy híressé vált művészeti affér alkalmából. Párizsi műkereskedők jó drágán eladtak két Troyon-festményt, amelyről utóbb kiderült, hogy Mészöly Géza festette. A Párizsban tartózkodó magyarok közül egymástól függetlenül ketten is felismertük a jellegzetes „aligai bevágást” a Balatonpart különös alakzatát, Troyon pedig soha életében nem járt Magyarországon. A remekül rajzoló és festő Mészölynek több aligai és más képét adták tovább akkor divatos francia piktorok neve alatt.

A műkincs-hamisításokról írt cikkekben és egyik bűnügyi könyvben is bőven írtak ezekről a falzumokról s itt még csak annyit legyen szabad megjegyezni, hogy a London News mint óriási összegű vételt reprodukálta a már akkor

világhíres Corot „egyik legszebb standard művét”, amelyről szintén kisütötték, hogy Mészöly alkotása.

Balatonaliga nem egy külföldi műgyűjtő falát díszíti, mint „gyönyörű, finomvonalú táj”, anélkül, hogy hírért,hamvát is tudná a mesternek, vagy magának a Balatonnak. Némelyikről másolat is készült, mint arról a „Balatoni táj”-ról, amely sok- sokezer példányban terjedt el egyik bankjegyünkön.

Mészöly Gyula, aki ifjúkorában az Aligához közeleső Enyingen szolgabíró és az egyik legrégebbi aligai teleptulajdonos volt, érdekes részleteket mondott el nekem rokonáról, a festőről. Ezek szerint már diákkorában, amikor még esze ágában sem volt a piktura, lejárt Mészöly Géza a Balaton mellé, nézegette Aliga körül a halásznépet, a cigányokat, a Balaton színe változásait. Csak másodéves jogász korában, amikor Pestre került, mint húszéves fiatalember kezdett a művészettel ismerkedni.

Mészöly centenárium

Föl kell hívni a figyelmet arra, hogy 1944-ben lesz Mészölynek a centenáriuma és kötelességmulasztást pótolnánk vele, ha a Balaton mellett legalább valami szerény emlékmű hirdetné az utókor kegyeletét. Nem nehéz róla jellemző reliefet csinálni; szakálla, vastag bajusza és impozáns nagy tar koponyája különösen hasonlított Paul Verlaine-hez, akivel Párizsban sokszor együtt volt. Előbb még, amint Szana Tamás megírta, három évig Bécsben dolgozott a festészeti akadémián és már mint másodéves elnyerte az akadémia arany-érem jutalmát Lenau Miklós „Schilflieder” című versciklusának illusztrálásával. 1872-ben költözött Münchenbe s onnan hazajövet már mint mestere a rajztechnikának, készítette aligai és más balatoni műveit. Ilyenek a remek „Balatoni Alkony” meg a „Balatoni komp”, továbbá a múzeumi képtár számára csinált, kiválóan megkapó „Balatoni halásztanya” és a „Balatoni táj”, amely a Képzőművészeti Társulat nagydíját kapta meg és a király tulajdonába jutott.

Mészöly nagyszámú értékes képet festett gróf Zichy Ödönnek, aki surdi birtokán vendégül látta és sok szép eredeti rajza van a Bánó-féle gyűjteményben.

Mint harmincnyolc éves férfi utazott Mészöly Párizsba és ott rövid idő alatt megkedvelték főképp miniatűr tájképeit, regényes figuráit, a külföldiek előtt ismeretlenül ható magyar alakokat, a pajták, kunyhók, balatoni nádasok, barlanglakások, jégfalások, cigánytanyák töké-

letes rajzú világát. Trefort Ágoston akkori kultuszminiszter meghívta az általa létesített női festőiskolába tanárnak és ott Mészöly éveken át aránylag korai haláláig kitűnően működött.

Mészöly és a Balaton

Budapestről nyaranta lejárt a Balaton mellé és igyekezett a tó iránt való vonzódásának minél több művészi dokumentumát adni. Kétségtelen, hogy ő a Balaton legnevezetesebb régi festő-költője, mint „A Balatonvidék régi művészei” című ismertetésben (Balatoni Szemle, 1943. 11. szám) már ismertettük. Az élesszemű Bosznay István mondta róla ezt is: Régebbi jeleseink: Brodszky, Telepy, Valentiny, Aggházy jól megnézték a Balatont s bár sok finomság és megézés van munkáikban, inkább konstaláltak a látottakat, művészi látképeket produkáltak; egy részük romanticizmust vitt bele ahelyett a lírikus felfogás helyett, amely később Mészöly Gézával jutott. Az ő Balatonja misztikus, páratelt levegőben úszik, ezüstös fátylak és felhők borítják; szürke-kékes, hol haragos-, hol szürkészöld, majd kobalt vizének mélységei csöndesen nyugosznak, alig mutatva némi mozgást. Egy művész álmodozása álomba ringatja a nagy vizet is. Mészöly minden műve sejtelmes atmoszférát éreztet; mindenütt és mindenkor a művésznek oly kedves szürke-változatokat örökít meg, akár a délelőtt párás napsütését, akár az este meleg bágyadt fényét adja vissza... Amikor Mészöly a Balatonról festett, még régi magyar viseletbe öltözött népek mozogtak a partokon, s imitt-amott a képekre is rákerültek; ma már ennek az egyszerűségnek, intimitásnak jórészt vége. Vége van az őszi fáknak is, mert ezeket majd mindenütt kivágták. Jár a gőzhajó, vasút, kikötők, kőpartok épültek – hova menjen a mai piktor, ha csöndes álmodozásra való zúgot keres magának?... Mészöly Géza a Balaton poétája. Sokan próbáltak már az ő témáival birkózni, de nálánál többre senki sem vitte. Csöndes melankóliája, hallgatólag költészete nagyon illett a csöndesen hullámzó, ragyogóan tükröző, napot-felhőt keblére ölelő Balatonhoz.

Emlékművet Mészölynek!

Mérhetetlen kár, hogy a rendkívül gazdag munkásságú művész sok studiuma és vázlata szétszoródott már a halála után egy évvel, amikor belőlük kiállítást rendeztek; ennek a látogatói úgyszólván „szétkapdosták”. Gróf Zichy Jenő által gyűjtött jelentős számú Mészölyképek egy része is régóta ismeretlen kezekbe jutott, szép számú képe pedig Ameikába, ahol

ma már múzeumok ékessége.

A Balaton és elsősorban Aliga festője a néhai jó Szana Tamás szerint különleges magyarságával emelkedik ki; „képei úgy magukon viselik a nemzeti jelleget, mint a fonóházak édesen epekedő, mélabús nótái, vagy Petőfi költeményei. Minden tájképe egy-egy kiszakított érdekes részlet a hazai földből; csaknem vibráló napsütésében a hazai nyár erős melegét érezzük; növényzete tarka színpompájával gyermekkorunk óta ismerős előttünk s festményeiben a nádasviskókat, düledező pajtákat azok a törölmetszett alakok népesítik be, amelyekkel csak a hazai földön s itt is leginkább a regényes Balaton vidékén találkozhatunk.

Reméljük, hogy a Balatonhoz méltó új aligai építkezés elegáns, modern környezetében is szívesen látja majd a jövő nemzedék a Balaton régi kultiválójának és mesterművészenek, Mészöly Gézának emlékművét.

Forrás:

Balatoni Szemle,
1943. augusztus

Táborelőkészítés

A pünkösdi ünnepek kis táborozása szolgálta az előkészítést. A legnagyobb feladatokkal felruházott kisdud csapat két részletben: délután illetve éjjel érkezett meg július 3-án, – nem sok viszontagság után – Aligára.

Két sátor felferése a parton, egy hatalmas fürdés, pihenés, a Turulok misztikus megérkezése éjjel után, az előző nap rövid foglalata. A következő napokon a terepszemle, vizsgálódások, tanyák bejárása az élelmiszerek biztosítására a feladat. Az eredmény kielégítőnek mondható. A települési engedélyeket megkaptuk. – Tejet, szalmát Fischer Mátyás kedves barátsága és jóindulata biztosított számunkra. – A fürdőigazgatóság örömmel vette tudomásul érkezésünket. A telepen máris egy kiváló patronusunk akadt dr Göllner orvos úr személyében. – Az Engel birtokon, Világos pusztán is kedves figyelemmel fogadtak bennünket. Ígéreteket kaptunk, reméljük a beváltása sem fog elmaradni!

Sürgönystílusban ennyi az egész. Hozzáfűhetnénk még sok mindent, ám tiltja a szerkesztőség, s ő tudja: miért?!

Forrás:

Cserkész Tábor (Balatonaliga),
1922. június 30.

Első napok a tsz-ben

A balatonvilágosi Petőfi és November 7 Termelőszövetkezetek életében szeptember 14-én két jelentős esemény történt: egyesült a két termelőszövetkezet és új elnököt választottak Falusi Ferenc elvtárs személyében. A két termelőszövetkezet – amely az egyesülés után a Petőfi nevet választotta – 50 tagja 500 hold szántóterület gazdája, 14 fejőstehénnel és ugyanennyi lóval rendelkezik. 300 birkájuk mellett azonban sertés és baromfi csak annyi van, amennyi a beadás teljesítését biztosítja. A zárszámadás után – melyet a napokban tartanak – a Petőfi TSZ tagjainak 40 forint értékű termény és pénz jut munkaegységként, a November 7 TSZ tagjainak ennél kevesebb. A két kisebb termelőszövetkezet egyesítésével az volt a cél, hogy egy nagyobb, s olyan tsz-t hozzanak létre, amelynek tágabb lehetőségei nyílnak új, eddig elhanyagolt termelési ágak bevezetésére, amely nagyobb jövedelmet biztosít a tagoknak.

Az egyesülés és az elnökválasztás tehát megtörtént szeptember 14-én. Az új elnököt azonban hiába várták, mert ő továbbra is a megyei tanács mezőgazdasági osztályán dolgozott, mint főagronómus. Egyszer-kétszer meglátogatta ugyan a szövetkezetet, de véglegesen csak november 12-én tudta elfoglalni a helyét. A tsz tagok, akiknek nagy része még abból az időből ismerte Falusi Ferencet, amikor az 1939-es években velük együtt dolgozott Engel Ernő faiskolájában, már nagyon várták. – Van elnökünk és még sincs – mondogatták egymás között. Szekeres János, a Petőfi volt elnöke november elején meg is írta ezt Falusi elvtársnak: – Gyere már, a tagság nagyon vár, szükség van a munkára – állt a levélben.

Falusi elvtárs egy hét múlva le is költözött családjával együtt a szomszédos Balatonbozsokra édesapjához. Nemcsak ő, felesége és gyermekei is türelmetlenül várták e napot. A Központi vezetőség határozata után rövidesen jelentkezett falusi munkára. Felesége sem tett ellenvetést. Falun nevelkedett ő is, s bár Veszprémet megszerette, mégis többször mondogatta a férjének már előtte is:

– Szeretnék baromfiakat tartani, sertést hizlalni, gazdálkodni. – Csak a gyermekek tanulása okozott némi gondot. – Attól félek – mondta több ízben fér-

jének –, hogy a gyermekek visszaesnek a tanulásban.

Nem így történt. Két iskolába járó gyermekük már az első napon megszerette tanítóit, s összebarátkozott a többi tanulóval. Falusi Ferenc elvtárs most már nyugodtan kezdhette meg munkáját a tsz-ben. Volt is tennivalója bőven. A magistermetű, szikár, jókedélyű embert hamarosan megszerették azok a tsz-tagok is, akik addig nem ismerték. Látták, hogy szaktudása mellett minden erejével, szívvel lélekkel értük dolgozik.

Az első napok ismerkedéssel, leltározással teltek. Falusi elvtárs a két tsz volt elnökével, Szekeres Jánossal és Csiszár Miklóssal mindent megnézett. Jegyzetfüzetébe egymásután kerültek be a tennivalók, s közben már a tervekről is beszélgettek. A következő gazdasági évben 60 forintot szeretnének osztani egy munkaegységre. Ez nagy ugrást jelentene, különösen a volt November 7 TSZ tagjainak jövedelmében. Hogyan akarják ezt elérni? 20 holdon öntözéses kertészetet létesítenek, amelyen paprikát, zöldséget és salátát termelnek. Ez mint egy kétszázezer forint jövedelmet jelent majd. Fejleszteni akarják a tehénállományt, jövőre tehenenként 10 literes fejési átlagot akarnak elérni. Gazdasági épület bőven áll rendelkezésre, nemcsak a szarvasmarha tenyésztés fejlesztésére, hanem sertés és baromfi tenyésztésre is. Mert e két fontos termelési ágat fejleszteni akarják. A 150 négyzetméter területű pincében – amit eddig sem mire sem használtak – pedig gombát termelnek, amelyből körülbelül 20 ezerre forintra számítanak. Van egy távolabbi tervük is, amely 1957-ben valósul majd meg: öntözőművet létesítenek és az Alsótekeresi és Csopaki Állami Gazdaság földjeivel együtt a termelőszövetkezet földjeit is ezzel öntöznék. Az öntözőmű tervét a Székesfehérvári Vízügyi Igazgatóság már el is készítette.

Forrás:

Veszprém Megyei Népújság,
1955. november 26.

Folytatás következik...